ቅልዕቲ ወረቐት ናብ ህዝቢ ኤርትራ፡ አገደስቲ እዋናውያን ጉዳያት

መእተዊ

ህዝቢ ኤርትራ ብሰፍ ኪብርዝ፡ ክሳ ዓ ዕሙ መነባብሮኡ ናብ ምሾልያ ክምጽእን ይጸንሕ ኣሎ።

እዚ እቲናት ብሙና ናብ መጨረሻኡ መድረሽ ምህንድና ናብ ቅምማይ ሕርካ ኣብዘ ኣንፈላን ውሽጢ እዋን ውሒኑ።

ካብ ሓሙሽተ 10 ዓመታት ጀኒሔርን ኣብ ተመስረት ተመርጭነትና ቅጽፊ ናብ መጻኢ ትልምን እንፈትን ክንኣንጽዮ ስለዘኽሪ፡ ኣኪዶና ንዘሎ ክሳሙናዊ ቅልውላው፡ ብመርኣዮትን ብተሞክሮታትን ዝተመልኣ ክንሕሪ ክንክእል።

ካብ ሐደፍና ዘሎ ቅልውላው ንምውጻእን ንኡ ካብ ዘሎናሉ ደረጃት ንምንጋገር ኣብ ውሽጢን ኣብ ወጻኢን ናይ ዘሎ ኤርትራዊ ዓ ንምን ጀኒሮን ክንዛተኣሉ ይፈቐ ክህሉናትኩ፡ ናይ ወጻኢ ኣደልታታትን ውልቀሰባትን ሶትልሚንን ደገፍን ብዝህሰል እድማዊ መገሲ ክንኣልዓሉ ኣብ መፃኢ ክክውንኦ፡ ስለዘለናን ንክሎ ዝምኽን ክነሶሎ ዘለናትኩን በመዋዕል ስለዝግባእናን።

ህዝቢ ኤርትራ ድሕሪ ናይ ሓደ ሰውን ብንኣህጋዊ መንግስትን፡ ናይ ዕቱብ ዓሙታት ኣርነታዊ ቃልሲን ክንዲ ዝተመልኣ ናይ ዓስርተ ዓ መታት ናጽነታዊ ናይ መሪሃዊ እየንን፡ ንመጀመርታ ግዜ ክም ልኡዛዊ ህዝቢ መጠን፡ ውመሰልቱ ክንዲ ዝተመልኣ ናይ ልእናታት ፖጀቲካዊ መድያር ክንቅድ የህዝቢ ሮሮታቱ ቅትዒ ክንክእል ክሳብ ክንዲ ዝተመልኣ ኣብ ሓደ ሰፊሕ ህዝባዊ ሰልፊ ክንሰባሰብ ክንኽእል ኣብ ዝተፈላለየ ደረጃ ክንሳተፍ ክንኽእል ዕድላት ክፈጥር

ቅልዕቲ መረቐት ናብ ህዝቢ ኤርትራ...

ካብ ፈተ ገጽ ዝቀጸለ

ምንግስታዊ መቋርን ኣሰራርኣን፣ ከምኡ ይኸው ኣምራሕነቱ፣ መንግስታዊ ትካላት ናይ ኩሊተ ዓቅሚ ኣድሪትን ናይ ትካላቱ ኣሰራርኣ ደኽመትን ኣሰምሮ፣ ናይ መንግስቲን ግንቢን መሰምሕን (coalition መተካኸሊትን) መቐራት ተቐርኒሎም ኣብ ምድብላቕ ስራሓትን ኣብ ምትፍናንን ከምኒ ኣትሒዙ ስለዝተገበረ፣ ትካላትን ትካላዊ ኣሰራርኣታትን ከምዝጸንሐሉ ኮይኑ።

ሓጋጊ፣ ፈጻሚን ፍራዲን ኣካላቱ ንሓድሽነም ይቀጸልን ኢሙስን ኣደንጉኑ። ኣብ ኣገዳስነን ተሓሊፍናዮ ዘለና ሽግራት ዕቅሪ ህዝቢ፣ ሓንጣይን ፈጽምን ኣካላትኒ ከምኒ ይኸው ተነሲር ኣብ ውህ ነዳርም ኪብሃል ኣይከኣልን። ኣእያይዛ መንግስቲ ግልጽንትን ተሓታትነትን ጊንሩሉ ነይሩ።

ምስ ሕድኣት ከኣላዩ ዓቅሚ መንግስቲ፣ ህዝቢ ብዕቱፍን ክዛኒኡን ደቃዊ ስርዓተ ሕጉን ፍትሑን ተጠቒሙ ሞኒኑ ክመሓድር፣ ጀግኣውን ምስኡሉቱን ኪሕትል ኣብ ከንዲ ጊዜያዩ መንግስቲ ክብዕ ጊዚኣት ጽፍኢ ምምሕዛር ኢፉ ክሕብን ጀግኦምቱ ኣብ ልዕሊ ጂ ህዝቢ ኪጽንን ብምርኻቡ፣ ስርዓተ ምምሕዛርን ፍትሒን ዘይሰልዮን መሬተ ዘይህልን ክድኣ፣ ተወሳኺን ተሓትዮን ህዝቢ ክለ ዕድል ክምህዶረከብ ኣይኮነን ኣሎ።

ንመሰረታዊ ሰብኣዊ መሰላትን ሓርነታትን ጺንታት ይኸርት። ንምህናጽን ምድልላልን ጸምክራሲያዊ ስርዓት ዘይንቅፍ ብሙሉኡ ተርእዮታትን ፍጻሙታትን ተኽኪቶም ኢያም። ሚት ሲጂቲሂ ግሕጽሉት ኪምስረት፣ ሕጊ ፕሬዝን ካልእት ናይ መሪንዚ ሕጂታትን ብመሰረት ጀዲዋ ቅቡም ኪመሓጽሩ፣ ብሕታዊ ጋዜጣታትን ነቒፈታቱን ክከብር ተረባ እዋን ክህቡሎ፣ ኣይተፈቕደን። ጺንታት መነል ምንቅቢቦ ካብን ናብን ኣርትዖን ወጻእን ተሓራኽም ኣሰራ። ገዛ ጺንታት ንህይል እዋን ተኣሊሮም ናብ ፍርዲ ዘይቀረቡ፣ ገዛ ከል ኣብ ቀይዲ ክምህዞኦ ክእኽብዝኡ ናበየቦም ዘይተፈልጠ ኣሰራ።

ብዋሃዊ ምርጫ ተመሪጹ ዘምስረት ትምግደ መንግስቲ፣ ሓፍናታዊን መላኺን (response) ኮይኑ መታን ክውሰድ፣ ንውሳነታት መሲንዲ መንግስቲ ንምውጽጽ ዘኽእል ናይ ህዝቢ ተካትኦ ዘረጋግጽ ዋዕተጥን ወጽዋፂን ንምጋም ጺ.ሓ.ስ.ፈ 10 ዓመታት ገና ኣይተንበረን። ህዝቢ እኽል ኣማራጺታት ንሃገራዊ ምርጫ ናይ ምርከብ መሰሉ ንኪኦሉ፣ ሕጊ ፖለቲካዊ ስልፊታት ጸሊፎ፣ ስልፊታት፣ ህግደፍ እውን ከም ስልፈ ወይ ስልፊታት ተቀሚሉ ኪነቐፉን፣ ቅድሚ ሃገራዊ ምርጫ እኽል ገዚ ኪረኽብ ከምኪኸነሳን ኣይተገብረን ኣሉ። ዓብሃልትኡ ህግደፍ ኣብ ፖለቲካዊ ቁጠባውን ህይወት ኣእትዮ፣ ንምስግጋር ስልጣን ናብ ህዝቢ ዘመታኽኡ ክኒታት ኣይተፈጥሩን ኣሉ። ሕጊ ምርጫ ኣይጸደቐን። ዘይሽራዊት ኮሚሽን ምርጫ ክለ ኣይቈመትን ኣሳ።

ብሽልእ ኣሰራርካ፣

ንሃገራዊ ምርጫ ናጻን ርትዓዊን ንምፍፃሙ ዘይኪ ምኽርኣሳት፣ ሚት ኣይተገብረን ኣሉ። ዘኪ ኣተሓሳስ ዚ ክለ ሓቀኛን ደሞክራሲያዊን ምስጋር ናብ ቅድሚ ስርዓት ኣብ ሓደን ወዲቑ ይርከብ። ዘኪ ዚኸሪ ዘኽ እንተተቐጺሉ፣ ኣርትራ ስልጣን ናብ ህዝቢ ዘረከብ ደሞክራሲያዊ ቅድሚ ስርዓት ዘይብላ ናይ ውሽጥን ስልጣን ምብላትን ምልኪን ዘኸኣል ስርዓት ዋራይ እያ ኪትጽዋ ትኽእል።

ሳልሳይ ክፋል፣ እንታይ ኪማበር ይኽእል?

ርእይቶታትና ኣብቲም ኣገዳስቲን ኣኪረኽርቲ ዘኽኦ ነዝኣሉን ጉዳያት ከኣልርኒ፣ ብሓፈሻዊ መንፂ ክቐርብን፣ ይቀጽእን ኣይ።

1. ጉዳይ ሰላምን ውግእን ናብራዊ ድሕነትን፣

ናይ 30 ዓመታት ሓርነታዊ ክሪትን ግህሰይቱን ከይኣኽሰ፣ ኣርትራ ኣብ እዚ ተኽላ ደር ቅቡሚ ስርዓት ኣብ ትተኽለሉ መደረኽን፣ መብጽኢ ብዝሞረሰ፣ ምስ ኣብ ዝኾነ ዓለም ከምዝኾነ ዘይተፈላለየ ሰላምን ውግእን ኣብ ሓደ ሰብ ክነብሩ ይኽእሉ። ኣብ ሰላም ዘለዉ ሰባት ኣብ ውግእ ዘለዉ ሰባት ኣይኮኑን። ኣብ ውግእ ዘለዉ ሰባት ኣብ ሰላም ዘለዉ ሰባት ኣይኮኑን። ኣብ ሰላም ዘለዉ ሰባት ኣብ ውግእ ዘለዉ ሰባት ኣይኮኑን። ኣብ ሰላም ዘለዉ ሰባት ኣብ ውግእ ዘለዉ ሰባት ኣይኮኑን።

ኣብ ሰላም ዘለዉ ሰባት ኣብ ውግእ ዘለዉ ሰባት ኣይኮኑን። ኣብ ሰላም ዘለዉ ሰባት ኣብ ውግእ

ቅልዕቲ ወረቐት ናብ ህዝቢ ኤርትራ...

ካብ ፊደ ገጽ ዝቐጸለ

** ኣብ ፀኒቨርሲቲ ከኣትው ንዘይከኣሉ ተመሃሮ ሞያዊ ስልጠናታት ክወሃቦምን፣ ንያእምን ኣብ ፀኒቨርሲቲ ንዘለውን ናይ ወጻኢ ናይ ግህደረ ትምህርቲ ሰራሕ ፅድል ክሽፈተሉ ምግባር፣

** ናይ ተመሃሮ መደብ ክረምታዊ ግእዶት ኣፍራይን ኣድማፅን ስለዘይኮነ ክግመም፣

** ብዘይ ፍርሂ ንሃይኣስራን ተቐይደም ሃለዋቶም ዘይተፈልጠን ዜጋታት ኣብ ፍርሂ ክቕርቡ ወይ ናጻ ክልቀቑ ስንምቲ ዝተወሰደሉ ክኣ እንተለው ክኣ ቤተሰቦም ክኸብሩ፣

** ናይ ትሑት ገጽታዋቶም ዜጋታት ናይ መንበረ ኣባይትን ዋጋ ክራይን ሽግራት ንምትላል፣ ፍሉይ ኣካል ቆይሙ፣ ብደገፍ ናይ ግላም ትካላትን መንግስታትን ናይ ትሑት ገዛግኡ ኣባይቲ ምስራሕ መደብ ክተሓዝ፣

** ናይ ውሽጣውን ግዳግውን ጸጋታትን ሃብትታትን ቅኑዕን ርትዓውን ኣድማፅን ኣጠቓቕማ መታን ክወሓስ፣ ዘገድሶም ትካላትን ቅኑዓትን ኣሳተፍትን ትዋፅታትን ብምውሳኒ፣ ብሃገራዊ ባይቶ ዝጸድቑ ሃገራዊ ባጀትን ናይ ልምነት መደባትን ክወጽኣ፣

** ናይ ግላም ደገፍ ብክለዓለ ደረጃ ንምሕባብ ሓባራዊ ረብሓ ናትናን ናይ መወከፍቲን ዝኸሉን ዘቕድምን ሚላ ክድፈኣሉ፣ ክድሊ ኢዩ።

ጥዑይ ውድድር ኣብ መትከላት ፅዳጋ ንምርጋጽን፣ ውሽጣውን ግዳግውን ግላዊ ሰፋል ንምትብባዕን፣ ዓብላልነት ሃገደፍ ኣብ ቁጠባ ሃገር ክምዘብቅፅ ምግባር።

ግንዘብን ንብረትን ሃገደፍ ናይ ኩሉ ዝተቖለሰ ህዝቢ ንብረት ስለዝኾነን፣ ኣብ መንፃ ግዳያት ኩናት ዝኾኑ፣ ስድራ ስውኣት፣ ሰንኩላን፣ ጥዋሳትን፣ ካብ ምምዝባልን ስደትን ተመለስትን፣ ክውፅል ፍትሓዊ ስለዝኾነን ስለዝዋህለን፣ ፌናንሳዊ ምጽብጻብ ተገይሩሉን ካብ ሃገደፍ ወጺኤ ናጻ ዝኾነን ብክኢላዊ ዓቕሚ ዝመሓደረን ሓዱ ግዕበር (ትራስት) ቆይሙሉ፣ ኣብ ስራሕ ብሉፍራይ ኣንባብ ክዋፈር ክድሊ ኢዩ። ኣብ መድረኽ ቅዋሚ ስርዓት፣ ሃገደፍ ክም ፖለቲካዊ ሰልፊ ወይ ሰልፍታት ክዋሳእ እንተደልዩ፣ ካብ ቢዝነስ (ቁጠባዊ ንጥፈት) ክወጽእ ስለዘለዎ፣ እቲ ግዕበን (ትራስት) ናጻ ኮይኑ ክቐውም ናይ ግድን ደኺሙን።

3. ጥዑይ ምሕደራ

ኣብ ተመኩሮ ዝሓለፈ 10 ዓመታት፣ ኣብ ቢሮክራሲያዊ ስራሕት መንግስትን ናይ ኣደ ቋንቋ ምስግላጽ ኣብ ገሊኡ መባእታዊ ኣብያተ ትምህርትን ጸገም ክፍጠር ስለዝጸንሐን፣ ናይ ኩለን ቋንቋታት ኤርትራ ምዋቃም ብዝያዳ ከሽግር ስለዝኾነን፡

** ወግዒ ቋንቋ ወይ ቋንቋታት ምውሳን ኣገዳሲ ደኺውን፣

** ናይ ህዝቢ ድሊታትን ስምዒታትን ኣብ ግምት ብምእታው፣ ወግዒውያን ቋንቋታት ኤርትራ ትግርኛን ዓረብን ዘቐናን ኣለወን ዝብል ርእይቶ ኣለና፣

** ህዝቢ ግን፣ ነዚ ሕቶዚ ክመያየጠሉን ክውሰንን ኣለዎ ንብል፣

** ኣብ መባእታዊ ኣብያተ ትምህርቲ ናይ ኣደ ቋንቋ ምስግላጽ ክተርፍ፣

** ገዝኻ ደቒን ዚጋ ቋንቁኡ ናይ ምዋቃም መሰሉ ግን ሕሉው ደኺውን።

ብዙሕ ናይ ምሕላፍን ፍትሕን ጸገማት ንምፍታሕን፣ ህዝቢ ባዕሉ ንባዕሉ ክመሓድር ስለዘለዎን፣ ብመንግስቲ ዝግበር ሕርያ ተረፋ፣ ኣብ ኩሉ ጽፍሕታት ምሕላፍ ክሳብ ደረጃ ዓድን ክሳብን፣ ህዝቢ ኣማሓደርቱ ክመርጽ።

4. ቅቀማዊ መንግስትን ዘድልዩ ምቅርራብትን

ኣብ ታሪኻ ህዝቢ ኤርትራ ንመጀመሪኣ ግዜ ልኡላዊት ሃገር ናብ ቅዋማዊ ስርዓት (ምትሕልፋፍ ስልጣን ናብ ህዝቢ) ትሰጋገር ስለዘላን፣ ናይ 10 ዓመታት ናይ መሰጋገሪ መንግስቲ መድረኽ ተሓሊፉ ስለዝኾነን፣ ንድሕሪ ሕጂ ጸገማት ዝፈጥር ውን ክኸውን ስለዘይብሉን፣ እዚ ምስግጋር እዚ ሓቂኻ፣ ደሞክራሲያውን ንመላእ ህዝቢ ኤርትራ ዘሳትፍን መታን ክኸውን፣ ብህግደፍ ዘይፅብለልን ሓባራዊ መረጻእታን ፅግበትን ዝህልምን ክኸውን የድሊ።

መንግስቲ፣ ፖለቲካዊ ኣረእእያኦምን ንመንግስትን ህግደፍን ክድግፉ ይጽንሐን ኣይጽንሑን፣ ብዘየገድስ፣ ልኡላውነት ሃገርን ሓድነት ህዝብን ኣሚናም፣ ንቅየም (ሉብኡ ፅቓይታት እንተልይዎም ብሕጋዊ መገዲ ንምምሕያሽ ፅድል ክምዘሉ ተረጊኦም) ተቐቢሉም ቅቀማዊ ስርዓት ኣብ ምትካል ክሰርኡ ቅሩባት ንዝኾኑ ኩሉም ኤርትራውያን ዜጋታት ክጽውዕ የድሊ።

ደገፍትን ተቓወምትን ህግደፍ ዝኾኑ ዜጋታት፣ ንሕጊ ፖለቲካዊ ሰልፍታትን ንሕጊ ምርጫን ክመያየጥሉን ርእይቶታተም ክዘርሉን፣ ብሰሪት ድሕሪ ሕጂ ዝደሸቕ ሕግታት ደግ፣ ፖለቲካዊ ሰልፊ ናይ ምምስራትን ኣብ ሃገራዊ ምርጫ ተሳቲፎም ንሃገራውን ዞባውን ባይቶታት ናይ ክመርጹን ክምረጹን መሰሉም ክነለውሉም የድሊ። ቅድሚ ሃገራዊ ምርጫ ምክያዱ ፖለቲካዊ ሰልፍታት ንነሶተፉ ምዃኑ ክነታት ክፍጠረለን የድሊ።

ሃገራዊ ምርጫ ናጻን ርትዓውን መታን ክኸውን፣ ናይ መላእ ህዝቢ ተሳትፎ ዘረጋግጽን ዘዕግብን ክኸውን፣ ደጋፍን ተቓዋምን ብዝሰማማዓሉ ናይ ውድድር ሕጊ ክፍጸም፣ ሕጊ ፖለቲካዊ ሰልፍታት ቀይድታት ዘደብኩሉ ክኸውን፣ ሕጊ ምርጫ ድማ ኣብ ሃገራዊ ባይቶ ብናይ ሓብሪዊ ሙረጻእታ (consensus) ክጸድቕ ይግባእ።

ብተወሳኺ፣ መሰረታዊ ሰብኣዊ መሰላትን ሓርነታትን ክሕሰር፣ ፍሉይ ቤትፍርዲ ክሰርስ፣ ሕጊ ፕረስ ብመንፈስ ቅዋም ክመሓየሽ፣ ናጽነት ፍርዳዊ ኣካልን መራኸቢ በዙሓንን ክኸሉ፣ ኮሚሽን ምርጫ ናጻን ዘይ ሽራዊትን ክይና ክትቀውም፣ ብህዝቢ እተመርጸ ኣካላትን፣ ሃገራውያን ሲቪላዊ ማሕበራትን ፅዳግት ወጻእተኛታትን ንሃገራዊ ምርጫ ብሓባር ክዕዘቡ፣ ክም ገዚኹን ንምንትኽር ዘድሊ ግዜ ኩሉ ብሂወጥ ሰሊጣ ተሓንጺጹ ክትግበር ይግባእ።

መደምደምታ

ኤርትራ ኣብ ኣገዛዙ ኣንጻሰን ተኣፋፍን መድረኽ ኣትያ ትርከብ። እዚ መድረኽዚ ኣገዳሲ ቀሰቢት ኣብ ሞንጎ ናይ ዝሓለፈ መሰጋገሪ እዋን ሕሱፍ ተመኩሮን፣ መላእ ህዝቢ ኣጋጢቱ ዘግፅድዎ ዘሎ ትዋማዊ መጻእን ኢዩ።

ኣብዚ እዋን እዚኣ ገዛሉ ኣተሓሳሰብ ናይ ንዓያት ክኣ፣ ቅኑዕ ምስግጋር ናብ ሪህየ ዘበለ ስርዓት፣ ወይ ክኣ ግቡይ ምንቛርታት ናብ ርግኣትን ፍትሕን ዝፅንቱ ክነታት፣ ዘምርሕ ወሳንን ፈታንን መሰርሕ ዘኸውን ኢዩ።

ኣብ ገምጋም ዝሓለፈ ተመኩር፣ ናይ ኣረእእያ ፍልልያት ክህሉ ባህረያዊ ክመስሉ መጠን፣ ኣብ ድ�ሊታትን ሃንቀውታታትን መጻኢ እውን ፍልልያት ክህሉ ትጽቢት ክገብረሉን ምጽውዋር ክህሉን ዝሓትት ኢዩ።

ንሕሉፍ ተመኩር ብወደግዊ መንፈ ኣብ ምግምጋም፣ ካብ ኣምንታዊ መሳያት ጥራይ ዘይሰነ፣ ብዝያዳ እኳ ደኣ፣ ካብ ኣሉታዊ መሳያት ብኩሉ ትምርጽ ዕድል ክወሃቦም፣ ህዝቢ ብሸፉት ክመያየጠሉን ርእይቶታቱ ዝገልጹሉን ዘኸውን ኣንፃሊ ኢዩ።

ዝተፈላለየ ናይ መጻኢ ድሊታትን ሃንቀውታታትን ምህላው፣ ንናይ ህዝቢ ናይ ኣግራጺታት ፅዳል የግናሕን የሰናሕን እምበር፣ ናይ ግድን ናብ ምግምግፅን ህውከትን የናቐት ግሰት ኣይኮነን። ኣብ መወጻእታ፣ ህዝቢ ብናጻን ርትዓውን መገዲ ድሉቱ ክመርጽ ፅዳል ክወሃቦ ስለዘለዎ፣ ድሉትን ውሳኔን ህዝቢ ክኸውር ኣለዎ ግለት ኢዩ።

ህዝቢ ሰላም ረኺቡ፣ ዝተፈላለየ ኣረእእያታት ውን እንተሉ፣ ክም ወትሩ ሓድነቱን ልኡላውነት ሃገሩን ሓልዩን ኣትሪሩን፣ ንብር ህይወቱ ክሰርፅን፣ ማሕበረ ቁጠባዊ ጸገማቱ ንምናታሕ ዝሕግን ምኽኣ ሃዋህው ዝፈጥረሉን ቅቀማዊ ስርዓትን ጥዑይን ፍትሓውን ምሕደራን ክተክል ይደሊ።

ሰላም፣ ምእንቲ ሰላም ሰራሕነን ክም ብሌን ንደቂ ሓብሊብነን እምበር፣ ብቕዛ እይትርከብን። ሓድነት ህዝቢ፣ ኣብ ድሌት፣ ግዳጮት፣ ተሳታፍነትን ምሸራኸቦ ይድልድል እምበር፣ ብጭርሖ፣ ብምጭዳር፣ ብምትብባዕ ባዕን ብሰልቦጣን፣ ኣይመጽእን። ልኡላውነት ሃገር ዝኸሉን ኣድማጊ ዝኾውንን፣ ኣብ ፍቐሪ ሃገርን ፅግበት ምሕደራን ተወፋይነት ዝደርኽ ፍትሕን እምበር፣ በሰላድን፣ እምነትን ተገዳስነትን ብዘኻኽም ኣንብን ኣይኮንን። ህዝቢ ንነይኡ ዝዜ ጥሜትን ሸግርን ክጸውር ይኽእል። ፍትሕን ጸጉቕ ምሕደራን ተጎሬት ግን፣ ንነይኡ ክድሙ ኣይኽእልን። ምኽንያቱ፣ ፍትሕን ጸጉቕ ምሕደራን እንተዘይሃልዩ፣ ካብ ጥሜት፣ ሕማም፣ ደኸያት፣ ድንቁርናን ውግእን ክንዛገል ክምዘይክእል ስለዝፈልጥ።

13/08/2001